

19 MAIG 1968

FIGUERES
VIL·APLEC DE LA
SARDANA

L'APLEC DE L'EMPORDÀ

VII

APLEC

DE LA SARDANA

**l'aplec
de l'empordà**

FIGUERES, 19 MAIG 1968

COBLES :
LA PRINCIPAL DE LA BISBAL
SELVATANA * A. M. O. G. A.
LA PRINCIPAL DE FIGUERES

Figueres us convida

FIGUERES, la Capital empordanesa, per la que propugnem sigui designada CIUTAT MARE DE LA SARDANA, es disposa celebrar l'APLEC d'enguany.

Un any més els sardanistes figuerencs hem preparat aquesta gran jornada d'exaltació de la dansa que és consubstancial amb la nostra manera d'ésser, posant-hi tot l'esforç i tot l'entusiasme perquè sigui digne de la nostra secular tradició.

FIGUERES convida a tothom a gaudir de tot l'enfilall d'aïroses sardanes que, si Déu vol, les destacades Cobles d'aquest any, ens delectaran al nostre magnífic Parc Bosc, al matí i a la tarda, i a la nostra incomparable Rambla, a la nit.

Esperem poder formar una gran sardana de germanor amb els sardanistes vinguts de tots els punts de l'Empordà, junt amb els de les comarques veïnes i de les d'arreu de Catalunya, anhelant juntar les mans amb els ardits sardanistes, que sovint ens acompanyen, de l'altre vessant del Pirineu, no oblidant als entranyables amics del Principat d'Andorra, que ja en anys anteriors ens acompanyaren en aquesta gran diada.

En testimoni de reconeixement i admiració per la seva brillantíssima obra, que tant ha contribuït a enriquir el tresor de la música nostrada, dedicarem en el curs d'aquest APLEC, un merescut homenatge a l'excel·lent compositor figuerenc, En FRANCESC BASIL i OLIVERAS, conjuntament amb el que fou el seu pare, En RAMON BASIL i BURJO, també compositor de sardanes i Mestre Director del Cor de la Societat "Erato"

El VII APLEC DE LA SARDANA DE FIGUERES - L'APLEC DE L'EMPORDA, us dona la benvinguda, esperant el goig de tenir-vos entre nosaltres, per a viure plegats una emotiva jornada d'espiritualitat sardanista.

FOMENT DE LA SARDANA PEP VENTURA

VII APLEC DE LA SARDANA - FIGUERES

PROGRAMA

Matí, a les 10

Al Parc Bosc Municipal

PRIMERA AUDICIO DE SARDANES
COBLES:

**LA PRINCIPAL DE LA BISBAL,
SELVATANA, A. M. O. G. A.
i LA PRINCIPAL DE FIGUERES**

Tarda, a les 4

Al Parc Bosc Municipal

SEGONA AUDICIO DE SARDANES
per les quatre cobles, en el transcurs de la qual
es tributarà homenatge als compositors figuerencs

Ramon Basil i Burjó i Francesc Basil i Oliveras

Tarda, a les 7 (Simultàniament amb l'Aplec)

EXTRAORDINARIS BALLS

en cadascuna de les pistes de les Societats,
galantment cedides per llurs Junes Directives

Casino Menestral Figuerenc

Societat Coral Erato

Orquestra **RITMOS**

Conjunt **DELMON'S**

Orquestra **SELVATANA**

Orquestra **A. M. O. G. A.**

Nit, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

TERCERA i ULTIMA AUDICIO DE SARDANES
COBLES:

**LA PRINCIPAL DE LA BISBAL
i LA PRINCIPAL DE FIGUERES**

VII APLEC DE LA SARDANA

FIGUERES

COBLES, SARDANES i AUTORS

- P. B. **LA PRINCIPAL DE LA BISBAL**
S. **SELVATANA**
P. F. **LA PRINCIPAL DE FIGUERES**
A. **A. M. O. G. A.**

Mati, a les 10

Al Parc Bose Municipal

1	S.	Antònia		R. Serrat
2	P. B.	Festa camperola		A. Català
3	A.	Figueres, Vila Reial	(1)	D. Moner
4	P. F.	Hospitalenca		T. Gil i Membrado
5	S.	Verdú a Sant Pere Claver		J. Coll
6	P. B.	El cant dels ocells		Pep Ventura
7	A.	Cantava el pasarell		J. M. ^a Boix
8	P. F.	Sota el sol de Catalunya		J. Bonaterra
9	S.	Record		E. Barnosell
10	P. B.	Vora voreta del Ter (estrena)	(2)	R. Mariano
11	A.	Lluny de ma pàtria		A. Juncà
12	P. F.	Terra nostra		B. Vallmajó
13	Conjunt	La Santa Espina		E. Morera
14	S.	Emporitana	(3)	L. Albert
15	P. B.	Infantona		E. Sans
16	A.	Continuïtat		V. Bou
17	P. F.	Record de vacances		J. Morata

Tarda, a les 4

Al Parc Bosc Municipal

1	A.	Vora la llar	(4)	J. Baró i Güell
2	S.	Heralds de la Reial Vila	(5)	J. Cristau
3	A.	Apa Josep!		F. Fuertes
4	S.	Competència		J. Coll
5	A.	El Senyor Quimet		E. Gratacós
6	S.	L'Aplec	(6)	Ramon Basil
7	P. F.	Ausetana		J. M. ^a Boix
8	P. B.	Vigorosa		C. Saló
9	Conjunt	L'Hereu	(7)	Francesc Basil
10	S.	Moixaines		R. Palmada
11	A.	Les Fires de Figueres	(8)	R. Bover
12	P. F.	La plaça de la Creu		J. Garriga
13	P. B.	Homenatge al Rei En Jaume	(9)	Francesc Basil
14	P. F.	La cardina encara salta		V. Bou
15	P. B.	Oca amb naps		R. Viladesau
16	P. F.	Tres amics		F. Mas i Ros
17	P. B.	Rampellada a "Les Tres Taules"		H. Vilamañà

Nit, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

1	P. F.	Bonica Montserrat		A. Sanahuja
2	P. B.	La Ciseta		E. Toldrà
3	P. F.	Sempre cantant		A. Mias
4	P. B.	La pubilla empordanesa		J. Serra i Bonal
5	P. F.	Al cantaire de Montgrí		R. Viladesau
6	P. B.	Catalunya plora		J. Viladomat
7	P. F.	Lluís i Ramon		L. Cotxo
8	P. B.	El pont de Sant Antoni	(10)	Francesc Basil
9	P. F.	La font vella		J. Vicens
10	P. B.	Figueres 1267	(11)	T. Gil i Membrado

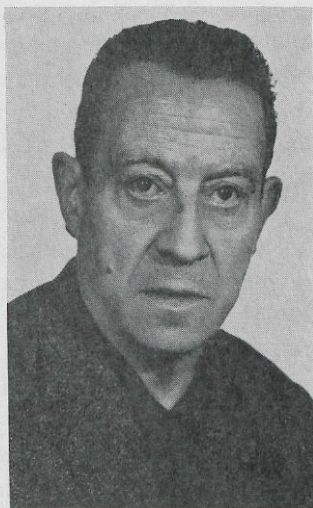
Vegi's notes (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10) i (11), referents a les sardanes senyalades en la pàgina següent.

NOTES PROGRAMA SARDANES

- (1) Sardana premiada en el concurs celebrat a la nostra ciutat, el qual portava precisament aquest nom, amb un Premi Extraordinari.
- (2) El Mestre Rafael Mariano, fidel al nostre Aplec, ens ha tramès la seva setena sardana, que serà estrena a Figueres com totes les anteriors.
- (3) També aquesta sardana del nostre bon amic Lluís Albert fou guardonada amb un Premi Extraordinari, en l'esmentat Concurs.
- (4) Amb doble motiu hem volgut programar aquesta sardana, per ésser-ne l'autor el Mestre Josep Baró i Güell, amb el que ens uneix una sincera amistat, i per estar dedicada a l'entusiasta sarnista ceretenc, En Llorenç Torrent, fraternal company en les tasques del conreu de la sardana.
- (5) Sardana del jove compositor figuerenc que, a més d'obtenir el 3er Premi del Concurs "Figueres Vila Reial", fou distinguida amb el Primer Accésit del Premi "Enric Morera" del Dia de la Sardana 1968.
- (6) Una de les poques sardanes que es conserven del Mestre Ramon Basil, prova de la seva vàlua de compositor.
- (7) Aquesta és la sardana de l'obra lírica "El Mayorazgo", instrumentada per a Cobla, que el Mestre Francesc Basil la presenta amb aquest nom.
- (8) Sardana que obtingué el segon Premi en el Concurs "Figueres Vila Reial".
- (9) El més recent guardó obtingut pel Mestre Francesc Basil fou amb aquesta sardana que presentà al Concurs "Figueres Vila Reial", adjudicant-li el Primer Premi.
- (10) Una altra sardana premiada del Mestre Basil, aquesta en el Concurs celebrat a les Valls d'Andorra, l'any 1966.
- (11) Sardana que meresqué l'accésit al Primer Premi del Concurs "Figueres Vila Reial", la qual està impressionada en el primer disc "Sardanes a l'abast", que consistia de quatre sardanes completes.

Ramon Basil i Burjó

Francesc Basil i Oliveras

Basil: l'obra ben feta

*“A una noia bruna, espiritualment
empordanesa: record i ofrena”*

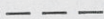
La vida, l'obra i l'exemple d'en Francesc Basil i Oliveras no ha pas donat origen a cap gavadal de literatura. S'ha escrit ben poc entorn d'ell, quan lògicament hauria correspost una més ampla i més intensa dedicació dels nostres especialistes, per tal d'estudiar amb una certa minuciositat la figura d'aquest músic empordanès.

Em proposo dur a terme un assaig una mica seriós i consistent parlant d'aquest compositor, sobretot tenint en compte que l'edició d'enguany de l'Aplec de la Sardana homenatjarà la figura d'aquest autor i la del seu pare

(q.a.c.s.). Això inclou una certa responsabilitat i exigeix una mena d'estat de gràcia per tal de parlar amb la màxima fidelitat possible dels homes i els esdeveniments que són objecte d'anàlisi. Penso que per escriure quelcom entorn dels Basil, les seves sardanes i la seva música per a cobla, cal haver-se passejat de bell nou per "aquella noble Figueres" capdavantera de l'Alt Empordà, després de mitjanit, quan la ciutat s'aplega sota el regne de la son, quan esclata l'oració metàl·lica de les campanes damunt la planúria empordanesa. M'agrada anar fent i desfent la quadrícula dels seus carrers i carrerons, esmunyir-me per les cantonades més estretes, fosques i solitàries i retornar, de tant en tant, a l'ample pulmó de la seva rambla principal. L'ample pulmó que potser hauria d'anomenar-se temple major de la sardana. Em plau vagarejar per la rambla de Figueres, a les dues o les tres de la matinada, amb la llum del vapor de mercuri esgarrapant la fullaraca dels plàtans i el monument a en Monturiol presidint el conjunt. M'agrada gaudir d'aquella pau metafísica, d'aquell misteri impenetrable de la nit, que evoca el vol de les bruixes de Llers, en el seu camí fins l'Alfar, segons l'itinerari prescrit pel poeta Carles Fages de Climent.

Per parlar dels Basil, a més d'haver fet el noctàmbul per Figueres, potser cal també haver voltat sovint per les rodalies, a fi i efecte d'anar amanint l'esperit amb l'alenada que es respira en aquells indrets. Cal haver fet el pelegrinatge fins la ratlla grega de la mar, passant per Vilatenim, Vilasacra i la vila major de Castelló d'Empúries. Cal haver recorregut sota el sol abrasador de la primera hora de la tarda, les runes de la ciutadella de Roses i haver tingut visions oníriques sota l'ombra d'una figuera, amb el bronzir de mil insectes al voltant. Cal haver pujat fins l'Alfar, les runes de Sant Pere de Roda o el museu del cavaller Ramon Margineda a Vilajuïga. Calen moltes coses, evidentment. Tal vegada llavors un tingui una opinió més assenyada i concreta del món que l'envolta i pugui dur a

terme un retrat fidel d'aquests homes bons, sans de cos i d'esperit, de mentalitat esbatanada a tots els camins de la rosa dels vents: Ramon Basil i Burjó i Francesc Basil i Oliveras.

El mestre Ramon Basil i Burjó va nèixer cap al 1874 i morí el 2 de maig de l'any 1938. Fou director del cor de la "Societat Coral Erato" durant un període de deu anys.

Sembla que la seva vinculació a la música li venia de nissaga, car era fill d'un instrumentista de la cobla de l'avi Pep. La seva personalitat musical gaudia d'un veritable prestigi, que ell refermà mitjançant la tasca que duia a terme i també amb les característiques de la seva mateixa formació, obtinguda al barceloní Conservatori del Liceu.

Segons he llegit a alguna banda Ramon Basil havia estat un estimable instrumentista de flauta. També es dedicà a la composició. Imagino que bona part de la seva obra deu restar perduda, car únicament es conserven tres sardanes seves: "L'aplec", "Primerenca" i "Invitació".

Si Ramon Basil ve a representar l'existència d'unes condicions remarcables i l'inici d'un sentit musical pels camins de la composició, en el fill aquestes particularitats assoleixen la plenitud, car es manifesten no sols en l'art d'escriure sardanes, sinó que s'estenen a altres branques del món dels sons harmonitzats, sempre amb aquell to assenyat i digne, que el caracteritza i gairebé el defineix.

Francesc Basil i Oliveras nasqué a la ciutat de Figueres el dia 29 de gener de 1905. La seva inclinació vers la música sembla fou cosa innata. Ell mateix diu que es recorda de quan fugia de la llar paterna —a la carretera del Castell— per anar a l'església de Sant Pere a sentir l'orgue.

Les primeres lliçons de solfeig i piano les rebé del seu pare, encara que posteriorment aprengué aquest instrument amb Lluís Bonaterra i Josep Passoles.

Més endavant l'ensinistrà en la teoria del contrapunt i de la fuga un músic de banda militar anomenat Palanca.

Sembla que quan aquest músic fou traslladat de regiment, en Basil entrà en contacte amb en Joaquim Serra, qui li aconsellà de fer els estudis de contrapunt i fuga al Conservatori Municipal de Música, amb el mestre Joaquim Zama-cois i Soler. Era l'any 1929.

Francesc Basil és un bon pianista i coneix a més el domini del flabiol. La faceta més notable de la seva activitat musical és la de la composició, això sens dubte.

Basil deu ser un dels compositors més premiats als concursos musicals de casa nostra. En un període que corresponia al punt culminant de la producció d'en Joaquim Serra i que els Borguyó, Fornells, Gravalosa i Albert, presentaven més i més sardanes als concursos, el nom d'en Basil sempre apareix prop dels autors esmentats en els cartells de premis.

La primera sardana que li premiaren a en Francesc Basil va ser "Capvespre", als Jocs Florals de la ciutat de Vic, l'any 1935. Posteriorment (1945), en un concurs musical celebrat a Girona, s'atorgà el primer premi a la seva sardana "La font del sarau" i el segon a "Nadal", també deguda a la seva inspiració. L'any 1947, en el concurs organitzat amb motiu de les festes extraordinàries de la Verge de Montserrat li fou concedit el segon premi (el primer el guanyà en Joaquim Serra) a la seva sardana "Homenatge a la Verge montserratina" escrita per a dues cobles. Posteriorment, pel 1948 li donaren un premi al "Concurs Barcino" per la seva sardana "Rondalla". L'any 1953 a aquest mateix concurs obtingué el premi "Juli Garreta" amb la seva obra per a cobla "Cinc peces en forma de suite".

Pel 1956 al popular "Concurs Barcino" aconseguí els premis "Pep Ventura" per la sardana "El castell de Requesens", "Francesc Alió" per la glosa "La filadora" i novament el "Juli Garreta" per la seva suite per a cobla "Minia-tures".

Al primer "Concurs Musical Joaquim Serra" (1958) fou distingit amb el premi extraordinari per la seva suite per a cobla "Impressions pirinenques" i el primer premi per la

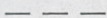
El Mestre Francesc Basil rep de mans de l'Excm. Senyor Lluís Rodríguez de Miguel, Subsecretari de la Governació, el Primer Premi del Concurs Musical de Sardanes "Figueres Vila Reial" per la seva sardana "Homenatge al Rei En Jaume".

seva sardana "Maig". L'any següent al "Concurs Barcino" fou recompensat amb el premi "Antoni Juncà" per la seva sardana "Torretera avall" que l'any 1961 seria finalista en els premis "Dia de la Sardana". Aquell mateix any 1959 al concurs musical convocat amb motiu del CL aniversari dels setges de Girona donaren el primer premi a la seva sardana "El bastió de Santa Clara" i una menció a "Montjuïc".

Pel 1961 i novament al "Concurs Musical Joaquim Serra" meresqué un accésit la seva sardana "Lloança" i un premi la seva glosa "Nadala". També fou premiat al concurs musical d'Andorra amb la sardana "El pont de Sant Antoni". La darrera distinció rebuda per en Basil va ser l'any passat, al concurs musical "Figueres Vila Reial" on li fou atorgat el primer premi per la seva sardana "Homenatge al Rei En Jaume".

Estic plenament convençut que es coneixen ben pocs compositors que hagin obtingut tantes distincions als nostres concursos musicals. A més de les obres premiades que he esmentat, Basil ha escrit moltes altres sardanes: "A la muntanya ja ha nevat", "Sant Pere de Roda", "La festa de Santa Llúcia", "El camí de sempre", "Rondallaire", "Perquè no venies?", "Les hores que no tornen", "Un cel blau", "Pluja matinal", "Els oronells", "Deixondiment de festa", "El blat", "Roses, vila de sirenes", etc.

Ha compost també estudis per a piano, una sèrie de cançons i la partitura corresponent a la "zarzuela" "El mayorazgo", amb lletra de J. Teixidor Elies.

No conec personalment en Francesc Basil. No me'l sabria imaginar. De la seva obra en tinc una idea molt fragmentària. Es el cas que es dóna amb els bons compositors de sardanes. Les seves obres es toquen poc. Les cobles tenen el perillós costum d'incloure en el programa peces contundents i efectistes, sense gaires exigències musicals. Jo anomeno "sardanes detonants" a aquestes musiquetes insulses que esdevenen perfectament innocues. Les sardanes d'en Basil sols s'interpreten de tant en tant.

Penso que en Basil necessàriament ha d'ésser un home pulcre i correcte. Molt dicret. No gaire comunicatiu. Ordenat, laboriós, potser pacífic, sense ambicions d'aplaudiments, ni somnis de glòria. Estic segur que es conforma amb l'íntima satisfacció que proporciona culminar l'obra ben feta. En té ben bé prou. Tal vegada la seva posició davant la vida sigui una mica escèptica. Es probable sigui irònic i potser càustic. Esperit romàntic, amb idees i conviccions molt arrelades.

Musicalment parlant es tracta d'un dels pocs compositors actuals que disposen d'una més ben estructurada formació. Això val molt. Pesa. S'endevina en escoltar sols uns compassos d'alguna de les seves sardanes.

Les sardanes d'en Basil són formalment perfectes. No hi ha faltes d'ortografia musical, segons s'acostuma dir. Han estat escrites amb un bon sentit de l'equilibri i de la mesura. Coneix la cobla i en sap treure un elevat rendiment. Amb les seves sardanes no es proposa pas accionar les cames i els peus dels que dansen. La seva iniciativa va molt més enllà. Basil fa de cada sardana una peça musical de veritable relleu, amb un contingut harmònic dens, una estructura coherent i assaonada. No hi ha estridències ni anormalitats. Tot es mou sota una atmosfera homogènia i assossegada.

Imagino que de vegades en Basil ha trobat límits a les possibilitats que li oferia la sardana. No m'estranya. Per això s'ha llençat a escriure una profitosa obra per a cobla, aquesta música que representa un graó més vers els marges del simfonisme i que sols ha merescut l'atenció d'un nucli minoritari d'autors, en primer lloc perquè no tothom està capacitat per a dur-la a terme i segonament perquè aquesta mena d'obres s'interpreten molt poc.

He dit abans que es toquen poc les sardanes d'en Basil. M'ho explico pensant en el detall de que aquest músic potser viu al marge del món de les cobles. Basil és un compositor introvertit. Moltes de les nostres cobles nodreixen el seu repertori amb les creacions dels seus mateixos instrumentistes o persones molt vinculades a elles.

D'altra banda, considero que les seves sardanes exigeixen un veritable nivell de qualitat executiva. Per aquest motiu les cobles de limitades possibilitats no s'atreveixen a incloure en el programa sardanes d'en Basil. En prescindeixen perquè es troben a un nivell superior al de les seves reals condicions artístiques.

La sardana d'en Basil es poemàtica, intensa en el seu lirisme, neta, ben configurada, plena i de caire molt personal. Em sembla que en Basil, té certes afinitats estètiques amb els músics nòrdics més il·lustres, per exemple Grieg o Sibelius.

El seu "climax" musical es desenvolupa sota uns principis de serenitat, d'un fidel sentit descriptiu. Els motius melòdics són de bona factura, inspirats i no excessivament llargs. Totes les branques de la cobla reben el tracte més escaient, sota un marc ambiental que traspuja un evident modernisme, en la seva configuració estructural.

Aquesta és la meua visió objectiva i sincera de la trajectòria artística d'un dels nostres compositors més capacitats i àdhuc més significatius. El fet de que no l'envolti una aurèola de popularitat no ens impideix pas valorar la dimensió de la seva obra i retre-li un testimoni d'afecte cordial.

Estic convençut de que el millor homenatge que se li pot fer a un compositor és el d'interpretar i escoltar devotament la seva música.

Que el dring inconfusible de la cobla ens parli amb veritable eloqüència de l'obra d'en Basil.

E. MOLERO PUJOS

Ens complau extraordinàriament fer constar la nostra més sincera felicitació al bon amic i col·laborador N'Eugeni Molero i Pujós al qual s'adjudicà el **Premi de Periodisme Dia de la Sardana 1968**, especialment pel seu treball aparegut en les pàgines d'aquest nostre Butlletí-Programa de l'any passat, glosant l'obra dels compositors empordanesos Josep i Angel Blanch i Reynalt, i a més a més, per altres articles sobre temes sardanistes publicats en el curs de l'any.

Entorn d'un missatge

Amic, ja saps que he pensat moltes vegades que el tema de la sardana és inexhaurible. I així t'ho he manifestat. El que si s'acaba sovint és la nostra capacitat d'exprémer el tema. (Amb sinceritat, som alambicats i complexos: quan hem de parlar de la sardana, cerquem el mot més difícil i la imatge més complicada). Possiblement pensem que no podem escriure sobre la sardana sense oferir alguna novetat que ens acrediti d'originals. (Llavors caiem en l'amanerament i en el rebuscament literari, tan poc literari!).

Dic això perquè ha caigut a les meves mans el text del "Missatge al món de la sardana" que ha escrit enguany Pau Casals. El transcric per a que vegis amb quina simplicitat parla de la sardana; amb quina humilitat i amb quin entusiasme nou diu les coses de sempre; amb quina devoció en fa el seu elogi i —ben mirat— ens responsabilitza a tots en la tasca de mantenir-la viva.

Diu així:

"La sardana, passant de l'Empordà a tot Catalunya, ha deixat de ser un element més del nostre folklore per a esdevenir una dansa nacional, consubstancial ja amb la vida del nostre poble.

La democràcia que inspira les seves regles —tothom hi és admès a qualsevol moment. La delicadesa que imposa la seva admissió —a l'esquerra de l'home, per a no separar-lo de la parella que té a la mà dreta. El símbol de la seva execució —tothom donant-se les mans en un pla d'harmonia i d'igualtat.

Són normes que expressen els fonaments profunds del nostre caràcter, al qual hauriem de mirar de ser fidels.

Musicalment, la sardana constitueix, a més, un dels patrimonis més importants de la nostra cultura.

Una sardana, ballada en una plaça de qualsevol poble, és un homenatge vivent de Catalunya a un dels seus compositors".

Tele/estel (número, 93; 26 d'abril de 1968) comenta:

"Tota la lucidesa del mestre s'hi deixa veure, en aquestes ratlles de prosa fresca i planera, però profunda i signi-

ficativa. Els sardanistes hem d'estar contents i cal que agraïm a Pau Casals el seu gest. Potser una manera eficaç d'agrair-li fóra que llegíssim aquest missatge cada dia, fins a saber-lo de memòria, i en meditéssim de tant en tant un dels seus paràgrafs, qualsevol, fins a treure'n tota la saba, fins a arrancar-ne totes les idees que ens pot suggerir. I aquest exercici podria ser útil també per aquells que encara no coneixen la sardana”.

Ja veus, amic, amb quina senzillesa— mots coneguts i imatges més conegudes, encara— ens parla Pau Casals de la sardana i ens en desgrana tot el misteri de la seva significació mítica i patriòtica. (Em sembla que si el tema de la sardana és inexhaurible, és degut al seu misteri, a la seva força de símbol).

Una de les frases que més m'ha sorprès —agradablement sorprès— i que més m'ha colpit —dolorosament colpit— ha estat la primera: aquella en la qual Pau Casals ens diu que la sardana s'ha expansionat per tot Catalunya “passant de l'Empordà”. M'ha sorprès agradablement la frase perquè sempre commou constatar com les personalitats de Catalunya a l'hora de valoritzar el Principat, no obliden l'Empordà. I m'ha dolorosament colpit al considerar que, malgrat tot el que ha fet l'Empordà per la sardana, Figueres —capital empordanesa— no ha rebut encara l'honor que en justícia li pertoca.

Creiem que un Pep Ventura era suficient per què a Figueres se li concedís el primer títol de “ciutat pubilla”. No és així. Aquestes paraules del mestre Casals, reconeguent l'Empordà, almenys, com a trampolí de la sardana, segurament no passaran desapercebudes. (Es possible que a l'hora d'analitzar mereixements, es tingui en compte el punt de vista d'un home— un privilegiat— que veu les coses a distància i en sap exprémer més la seva essència).

Jo no sé si es concedirà pròximament a Figueres el títol de “ciutat pubilla”. (Tampoc sé quina serà l'actitud de Figueres el dia que se li faci la concessió). S'han negat moltes coses a Figueres; però el que ningú li podrà negar a la capital empordanesa és el crit d'atenció que Pau Casals ha dedicat a l'Empordà, només amb aquestes paraules: “la sardana, passant de l'Empordà a tot Catalunya...”

Mn. MANUEL PONT i BOSCH

L'abraçada de l'Empordà

Un aplec de la sardana, és ja una cosa que trobaríem a faltar a Figueres pel mes de maig. Ens hem acostumat ja a que hi hagi un dia destinat a l'exaltació de la nostra dansa, que potser fins nosaltres mateixos no veiem prou la importància del que representa d'afirmació de la nostra personalitat col·lectiva aquesta reunió pacífica superior a qualsevol altra exhibició de poder, de quantitat, o simplement de suma d'individualitats que facin simplement acte de presència en un lloc, i en nom d'alguna cosa.

La peculiaritat de la nostra sardana, (ben segur, que no exclusiva en el món, però segurament ben característica), de que tots esdeinguem actors i espectadors de la dansa, i que sigui simplement una dansa per a veure, sinó per a participar-hi tothom, fa que nosaltres estem convençuts de que una reunió per a exaltar-la, no ha de fer més que consagrar el fet de que en la sardana hi cap tothom, i de que si ens reunim en un aplec per a honrar-la amb una ballada extraordinària, és només per a donar fe de la nostra personalitat fraternal, obrint les mans a tothom, seguint tots el mateix compàs i ballant-la cadascú a la seva manera, però tots amb disciplina, i seguint unes normes pertanyents a la més exacta de les disciplines: la matemàtica. I si per un cantó, la nostra dansa ens mostra fins on es pot arribar amb la iniciativa pròpia, lliurament deixada a cadascú, limitada tan sols pel bon gust i l'alegria i l'optimisme, per l'altre, ens diu el que unes mans amigues, de vegades desconegudes, però obertes sempre al que vol sotmetre's a la disciplina de les regles del ball, poden representar de bon desig, de tranquil·litat davant l'agressió, en definitiva d'acollidora sensació de seguretat, una de les coses que l'home ha perseguit sempre amb més deler.

I per això, un nou aplec de la sardana a Figueres, ha d'ésser motiu de satisfacció pels figuerencs, encarregats d'organitzar-lo i de curar dels mils detalls de la seva bona execució, i de que no faltin ni les orquestres millors, ni els millors aficionats de tot arreu, i ha de ser un motiu d'alegria per a tots els invitats, que ho són tots els sardanistes i tots els homes de bona voluntat, que afortunadament, encara són en bona quantitat, per a fer sentir el seu pes de bona aportació de sentiments nobles, en la vida de cada dia, de vegades massa plena d'interessos no sempre generosos. Perquè, si la sardana en sí mateixa representa un sentit principalment d'amistat i de solidaritat humana, dintre d'una llibertat que solament en els principis de la pròpia sardana han tingut una resolució tan equilibrada i eficaç, el noble sentiment i sobre tot la noble actuació d'aquests principis, tenen la seva manifestació més espectacular en l'aplec, en aquest aplec de la sardana, síntesi de tot el que la sardana representa pels individus que la ballen i pels que en són espectadors solament, però que també ballarien igual que els que són a dintre la rotllana: tanta és la força simbòlica de la nostra dansa, i d'allò que representa de més connatural amb el nostre esperit racial: precisament la manifestació multitudinària de l'aplec, la converteix en símbol més característic de tot el que per a l'individu és la llibertat, l'ordre, el ritme, que vol dir exactitud i seguretat davant del futur.

El nostre aplec de la sardana, doncs, amb la seva representació simbòlica del que som quan ens juntem per a honrar una manifestació noble el nostre esperit fraternal i obert a tots els que de bona fe volen acceptar les mans que els obrim sense cap limitació, significarà una vegada més el que a Figueres, a l'Empordà, a tota casa nostra, a tot el país, continuem sentint, cada vegada més vivament, que som per a continuar dintre d'una rotllana oberta a tots els que hi vulguin ésser, que admet a tots els que amb bona voluntat volen seguir el seu ritme i les normes per les quals

la dansa és un moviment ordenat i exacte, amb regles establertes i iguals per a tots, que admet totes les iniciatives personals de cadascú, si es desenrotllen dintre de les limitacions de seguir el moviment i el ritme convingut, i que al mateix temps, és un motiu d'esplai, de satisfacció i de optimisme, que sols pot donar el fer les coses com esdevinguin útils als nostres semblants, als que ens donen la mà per a sotmetre's a la mateixa disciplina.

I aquesta unitat en els mateixos sentiments, que l'aplec de la sardana demostra i reforça a la vista de tothom, és la que ens ha de portar a sentir-nos més fermes en la nostra posició fraternal, en el nostre tarannà amical per a tothom que no ens pagui després amb el menyspreu, en la nostra abraçada real a tots, dintre de la reunió total de tots els que estimem la nostra dansa, i en aquest meravellós significat d'amor a tots, els que dansen i els que dansarien, a tots, en fi, els que sentim aquest esperit de fraternitat que simbolitza la sardana i tot el que significa l'esperit amic i obert de la nostra terra.

Benvinguts, amics de la sardana, benvinguts, amics de l'Empordà, que l'Empordà és amic vostre des del començament, i que sap la significació d'aquesta unitat en la disciplina lliurement acceptada com a la millor forma de moure's col·lectivament, i us la ofereix, perquè com en el cant de Maragall, tota la pàtria càpiga en aquesta màgica anella, tan estretament lligada a la nostra terra, i que ara, amb el nostre aplec, reafirmarà una vegada més, el seu desig d'amistat per a tots els pobles, per a tots els individus, per a tothom que vulgui entrar en la nostra disciplina, participar de la nostra llibertat, i gustar les delícies d'aquesta fraternal abraçada, que en el dia de l'aplec de la sardana, Figueres, us donarà novament, plena de goig i amb tot l'afecte que sabem donar els empordanesos; benvinguts, sardanistes, benvinguts tothom a l'Aplec de la Sardana de Figueres!

C. DE PLANES

Tria

- Quin ocell vols? —L'oreneta.
—Quina fruita? —La magrana.
—Quina flor? —La violeta.
—Quina dansa? —La sardana.

A l'un per la pirueta,
a l'altra perquè s'esgrana;
la flor per menuda i neta,
la dansa per catalana.

Ocell, fruita, dansa i flor,
ritme, perfum i color
que s'apropa o que s'allunya

en vol, aroma i anell...
Flor, dansa, fruita i ocell
canten un nom: Catalunya!

MONTSERRAT VAYREDA i TRULLOL

Pompeu Fabra i el meu constant homenatge

Des de la fundació d'aquest programa de l'APLEC DE L'EMPORDA" (VIIè Aplec de la Sardana) hem tingut la constància —i això ens plau de debó— de col·laborar, cada any, amb un o altre article. Unes vegades, les més, parlant de l'immortal Mestre de la Sardana Llarga el nostre Pep Ventura. D'altres, sobre la manera ben senzilla i noble de ballar i enaltir la nostra dansa. Sempre, però, ben sincerament i franca, hi hem posat, i creiem seguir-hi posant, tot el nostre esforç i el nostre més gran amor que per ella hi hem posat i sentit sempre.

Enguany, però, fem una excepció —i creiem que els nostres lectors i amics ens ho dispensaran sobradament— puix que si bé no dediquem les nostres ratlles a cap compositor ni a cap tema sardanístic concret, si, però, que va dedicat, amb tota devoció, amb la més sentida amor i amb tota vehemència al gran filòleg de la nostra llengua Mestre Pompeu Fabra, l'home que amb el seu esforçat i constant treball marcà, en la primera meitat del nostre segle, el màxim de la nostra indestructible espiritualitat.

En escaure's enguany el Centenari del naixement de Pompeu Fabra, el "seny ordenador de la Llengua", com se l'ha vingut anomenant —jo encaia hi afegiria el *ferm vigoritzador* de l'idioma— puix que ell li donà la forta musculatura que li calia i tot el nervi del qual estava mancat. I així hem vist que, gràcies al seu mai prou lloat i pagat esforç, la nostra llengua ha senyorejat i ha estat reconeguda arreu del món i acceptada en totes les seves formes, tan literàries, com històriques o científiques.

Avui, doncs, ens plau fer constar que el nostre homenatge al Mestre Fabra no és cosa de circumstàncies pel sol motiu del Centenari del seu naixement, sinó que el nostre homenatge hom pot dir que venim dedicant-li —i amb tot el fervor— des de fa més de quaranta anys, quan ja, de ben joves, ens iniciàvem en l'arriscat coneixement de la nostra llengua. Llavors ens afanyàvem a adquirir o aconseguir tota mena de dades i de notes que ens ben alligonessin en l'ús del català. I de les *beceroles* d'aquell magnífic i enyorat setmanari infantil "En Patufet" —que no ens hem amagat mai de dir que fou el nostre petit primer mestre— en vingué el deler, cada dia més accentuat, d'ingressar en el veritable estudi del coneixement de la nostra parla. I, a mida que anàvem entrant en la lectura de moltes publicacions, de molts de llibres i escrits en català, també ens preocupàvem de la seva gramàtica i dels seus diccionaris.

Seguidament, hom procurà un diccionari "Català-Castellà i Castellà-Català" de Rovira i Virgili. I seguiren després la "Gramàtica Catalana" (1919), de l'Institut d'Estudis Catalans i el "*Diccionari Ortogràfic*" (1917), de Pompeu Fabra. Ultra això, anàren apareixent els quaderns de la *Col·lecció Popular Barcino*, dels Exercicis de Gramàtica Catalana, anys 27, 28, 29 i 30, de Jeroni Marvà (Martorell i Vallès), el *Diccionari de Barbarismes del Català modern* d'Emili Vallès fins arribar a la 1.ª Edició del *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra, l'any 1932, amb el qual podem dir quedava més que consolidada l'obra pacient i esforçada del gran Mestre, puix que tot el que ha anat sortint després ha estat fonamentat en el seu gran treball.

També hem de remarcar que amb el màxim interès —àvidament podem dir— llegiem i retallàvem les interessantíssimes "Converses Filològiques" que apareixien a "La Publicitat", els anys 1924 i 25.

Per tal de fer més palesa la meva constància d'homenatge a l'obra de Pompeu Fabra al llarg dels anys, també vull fer esment, ací, d'un fet que em donà més força, més

amor i més relleu, i això fes que em lliurés amb més interès, encara, a l'estudi de la nostra llengua.

Feia poc que m'havia absentat de casa meva per a seguir uns estudis en una ciutat industrial propera a Barcelona. I, heus aquí, que rebia la primera carta de la meva família —concretament del meu pare— i l'encapçalava talment com segueix: “Querido hijo. “i continuava explicant-se, també en castellà, —naturalment— i en la millor forma que sabia, de tot el que m'havia de dir. Certament, que vaig quedar de pedra, puix que mai havia sentit, ni llegit, uns mots semblants del meu pare. Decididament vaig contestar-li que no em semblava que fos el meu pare el que a mi s'adreçava de la manera que ho feia i li demanava que em fés la mercè que, en endavant, procurés fer els possibles de fer-ho talment com m'havia parlat sempre.

No cal dir que el meu pare ho comprengué, abastament, i des de la segona carta que em feu, totes seguiren en la nostra llengua.

I això ho he volgut fer constar ací, perquè hi ha una ben agradívola concordància amb un cas semblant esdevingut al Mestre Fabra quan hagué d'escriure a uns seus nebots que estiuejaven a Camprodon. Ell comptava allavors 13 ó 14 anys. Ho començà així: “Queridos sobrinos: “però no va poder tirar endavant, puix que en expressar-se així trobà que li mancava alguna cosa, certament ben simptomàtica: la sinceritat. I ho canvià. Ho feu en català.

Per això, doncs, ja he dit abans que en donar fe del meu sincer homenatge al Mestre Fabra, no era precisament per complir-se ara el Centenari de la seva naixença, sinó perquè des de fa molts d'anys que, humilment i amb constància, el segueixo homenatjant —i em plau de debó fer-ho— bo i oferint-li, amb el més fervorós record, el millor dels homenatges: la continuïtat en l'esforç de la voluntat personal per tal d'esbandir els mots estranys que enlletgeixen el nostre idioma, tant en la forma parlada com en l'escrita.

JACINT BOSCH

La Sardana

Ella em recorda aquelles coses
que el temps per sempre se'ns ha endut,
cançons d'ocell, perfum de roses.
arbres en flor, camps de vellut.

Em duu la brusa i l'espardenya,
el lliri groc i el xuclamel,
el romaní vora la penya,
la lluna blanca dalt del cel.

Ella em recorda l'amanida
damunt de l'era tota d'or,
l'esgarrifança i l'embranchida
del primer somni a dins del cor.

Ella em recorda la corrua
d'estels penjats en l'infinit,
els ulls brillants, la cama nua
i l'ala fosca de la nit.

El blat madur, la garba encesa,
el nostre mar i el nostre vent
i aquella espurna de tristesa
que ens posa al cor l'enyorament.

Quin impuls màgic deu haver-hi
en el seu ritme desbocat
perquè tan plena de misteri
dins del present, porti el passat?

MARIA ANGELS VAYREDA

Una sardana memorable

Era l'any 1924. Parlem, doncs, de ja fa dies. Erem, naturalment, molt més joves que en el moment en què escrivim aquestes ratlles, en què ja els cabells se'ns han tornat blancs i són molts i variats els records que servem de la vida.

Amb la meva muller vivíem a Perpinyà, on romanguérem més de deu anys, ciutat de la qual guardem els millors moments de la nostra joventut feliç al cor. Amb un amic meu barceloní que es deia Batàlia, acabàvem de fundar a la bella capital del Rosselló el "Club Sardanista Rossellonès" compost exclusivament de noies del país, la més entusiasta de les quals era la seiyoreta, o "demoiselle" com deien allí, Jonqueres. Donàvem les lliçons al "Casal Català" situat al Curs Palmarolle, vora el Passeig dels plàtans, famosos per llur bellesa i, sobretot per llur alçària extraordinària, els quals, ai las! han desaparegut com tantes altres coses estimades. Aquest esdeveniment desconegut de la majoria dels sardanistes actuals d'ambdues bandes dels Pirineus, es produí en un temps en què el conreu de la nostra dansa havia completament desaparegut en totes les comarques ultrapirinenques. Si tenim en compte, doncs, aquesta realitat, el lector no trobarà segurament fora de to si ens auto-qualifiquem precursors de l'actual magnífic ressorgiment i de l'evident apogeu de la sardana entre els nostres germans de "l'altra banda".

Tant la meva muller com jo, aprofitàvem totes les avinenteses que se'ns presentaven per a anar a passar uns vacances, per curtes que fossin, a Avinyonet de Puigventós, poble en el quals residien els meus sogres i, on havia passat la infantesa i part de la seva joventut el nostre admirat escriptor Josep Pous i Pagès, que s'esqueia ésser un amic de la meva sogra.

La vegada a què ens volem referir, coincidirem amb la celebració de la festa major de Tarabaus, llogarret distant un parell de quilòmetres d'Avinyonet. El meu sogre, que era tan entusiasta com jo de la sardana, em proposà d'arribar-nos-hi per tal de ballar-ne com més millor; vaig acceptar encantat.

No sabíem l'hora en què començava la ballada i, per poc que ens haguéssim torbat hauríem fet tard. Sortíem de casa quan ja el sol es preparava per a retirar-se del nostre cel empordanès que, en aquella hora-baixa tardorenca, era d'una puresa i una serenor impressionants.

Per un caminó sinuós traçat enmig de camps de conreu, arribàrem al riu Manol que gualejàrem sense dificultat utilitzant unes passeres de pedra. Els arbres que li serveixen de bell ornament, constituïen una nota de la més corprenedora poesia. Els que anaven vestits de fulles perennes esguardaven amb cert urc als qui es desprenien de llur frèvola vegetació estiuenca. Les fulles d'aquests darrers, algunes conservaven encara la brillantor daurada del seu esclat fugisser; d'altres, ja exhaurides i incolores, en llur misera i fatal caiguda semblaven avergonyides i recançons...

Ens adonàrem satisfets, que les notes musicals de la cobla començaven de penetrar-nos a l'orella, de primer confuses i imprecises, en acabat coherents i vibrants. Llur precisió i llur volum vingué un moment en què ens recordà que ens apropàvem al poble on arribàvem moments després.

Albiràrem de seguida la cobla situada sobre un cadafal construït a la plaça, el flaviol i el tamborí de la qual donaven començ a la darrera sardana d'aquella tarda. Uns minuts més i no n'hauríem pogut ballar cap. Si això s'hagués esdevingut, quin desencís! quina catàstrofe per dos sardanistes fervents com nosaltres!

S'anaren formant les rotllanes. Amb el meu sogre ingressàrem a la que teníem més aprop.

El meu sogre era un home més aviat menut, de cara simpàtica i tracte afable, honest, seriós i optimista. La seva bondat no tenia límit. Només gaudia practicant el bé i... ballant sardanes. Es feia estimar de tothom. Jo sentia per ell un profund afecte. Anava calçat amb les clàssiques espadenyes de veta dels camperols de la nostra terra i cofat amb la tradicional barretina vermella, en decadència, ja en aquella època, a la qual romangué fidel fins que morí. Aquesta peça de vestir tan elegant i decorativa que, és de doldre que hagi desaparegut del conjunt d'indument pagesívol en aquell capvespre d'una llum crepuscular encantadora, enmig d'aquella plaça bulliciosa, constituïa la més bella nota de color...

Malgrat els seus setanta anys, dansava amb l'agilitat d'un jove de vint. Jo, que no en tenia sinó trenta, havia de

fer un gran esforç per a situar-me i mantenir-me al seu nivell si volia evitar el ridícul. Brincava talment un cabrit enjogassat. I no cal pas que el lector pensi que ho feia esbojarradamen. Els seus moviments eren tothora rítmics, harmòniosos, coherents i mesurats. La majoria dels sardanistes l'esguardaven amb visible interès. Adhuc molts dels miradors no podien estar-se de fer comentaris elogiosos sobre la seva destra manera de ballar. Aquests comentaris a mi en produïen un legítim orgull en la meva doble condició de sardanista i de gendre. L'emoció aviat em privà d'estar atent als comentaris. La meva mà dreta unida estretament a la seva mà esquerra hom hauria dit que no en formaven sinó una. Es comunicaven pel mitjà d'un lleu tremolor que venia a ésser com una mena de vehicle invisible transmissor del deler que ens posseïa a l'un i a l'altre. Els autèntics sardanistes ja m'entendran...

I la ballada continuava sense que mai s'alteressin poc ni molt les regles de la sèrietat i de la responsabilitat; tots els balladors sabiem prou bé que la nostra dansa és una cosa especial; tan especial que, no es presta perquè s'hi bromegi ni perquè es prescindeixi del seu sentit ritual, car altrament ja no seria la sardana. (1)

Sardanejar no és solament ballar; simbolitza els més nobles sentiments humans; sardanejant hom ret homenatge a la fraternitat, la pau, l'amor i l'amistat, postulats que, teòricament han esdevingut un axioma i que, els sardanistes maldem per tal que tinguin una efectivitat esclatant i palpitant entre tots els pobles de la terra.

I tornant a aquella vesprada viscuda a Tarabaus amb el meu sogre, només diré que, en emmudir els instruments de la cobla, sentirem ambdós un punyent desencís. S'acabava d'esvair una il·lusió, un somni, una fantasia. La realitat ens ho recordava cruament. Durant la meva llarga vida de sardanista, no recordo haver ballat mai cap sardana amb tanta d'emoció, amb tant de plaer i entusiasme com la d'aquell dia.

SIMO LLEONETA i CAMPS

(1) En aquella època encara cap irresponsable no s'havia atrevit ballar-la amb els braços caiguts.

Somni

Solitud, torbador silenci,
càlida nit i negre cel
parpellejat d'estels,
quietud... somni.

Vull de la terra deslliurar m'arrel,
de l'aire immens fer mon imperi,
besar l'Estrella, ardent anhel
d'amor eteri;

indiferent al món que em volta
sempre voldria romandre així,
en tàlem d'herba, sols amb m'Estrella
bés i sospir...

Subtil alè d'albada humida
torna a la vida a l'home absent,
desperta, posa els peus a la terra
i d'herba fina un bri a les dents.

Des del misteri de mil distàncies
l'estel rutila intermitent
seguint sa via de freds i flames,
sols Déu el guia, Omnipotent.

JOAQUIM ROSA

Talment com avançarem en el número del mes de febrer del nostre portantveu, publiquem en aquest Butlletí-Programa, en el qual tantes vegades i ben gentilment havia col·laborat, l'article "Les sardanes en el paisatge", que ja fou inserit en el portantveu "La Dansa més bella...", del mes d'abril del 1928, de l'antic Foment de la Sardana, sota el pseudònim de Quiquet.

Ens plau, doncs, amb aquest article que ara reproduïm, retre el més fervorós y enyorat record al bon amic Josep Domingo i Pujol (q. e. p. r).

Les sardanes en el paisatge

Un hom, de les sardanes, no en té pas l'experiència directa, que és l'experiència del ballador; en tenim, però —deixeu-nos-ho creure— l'experiència de l'espectador, de l'"escoltador". Hi va haver un temps que, per sentir unes sardanes, fèiem dues hores de camí sota un sol que estabellava o estampint el cos al cop abrivat del tramuntanal, mastegant pols de carretera o desllorigant-nos els turmells en els relleixos de ribastos i margenades. Arribàvem al lloc de la festa major —de la major o de la petita..., o de "la Societat", o d'algun dels Sants intermitjos, que tots els pobles en cultiven una bona col·lecció i això prova la seva religiositat i el seu sentit positiu de la vida—; arribàvem al lloc de la festa major, compràvem deu cèntims de cacauets per rosegar i ens deixàvem caure a la plaça, sota el mateix cadafalc dels músics. I ja hi érem: ja exerciem, vinga mirar, vinga escoltar i vinga rosegar cacauets. Després fèiem la crítica. I en aquesta funció, de vegades ens hi ajudaven alguns pagesos dels que fèien grup a la nostra vora. Consideràvem les sardanes i comparàvem les cobles, tenora per tenora, flabiol per flabiol. I fins de vegades, per haver insinuat que ens

havia agradat més la cobla que havíem sentit tal dia al poble de més amunt o al de més avall, aquells de la localitat, ferits de l'amor propi, ens aixecaven una discussió que feia pressentir un resum a clatellades. Sinó que, com que fèiem nosa als que ballaven, s'acabava deixant-nos-ho córrer i entornant-nos-en cap a casa, carretera avall, amb el cap una mica exaltat sota un clar de lluna que enamorava, o entre la fosca i esperonats per un airet gelat que pessigava les orelles.

I bé, d'aquells puerils però deliciosos anants i vinents ens en pervé el creure —i potser diguem un disbarat— que les sardanes sentides en una plaça de poblet o en un acampat bosquetà, davant d'una esglésiola humil i flanquejades de carros amb bótes de vi amb l'aixeta a punt, i de taules de rosquilles, i a la vista de l'escampall de fogons que couen costelles i botifarres, guanyen el cent per cent sobre les sardanes sentides sota els arcs voltàics de la mateixa Rambla figuerenca. Allò té caràcter. Allò és l'Empordà autèntic sense cap velleïtat de llemenqueria. I què han d'ésser les sardanes sinó l'expressió lírica, plàstica i dinàmica de l'Empordà, d'aquesta terra pimpanta que ha trobat l'art de saber prendre bé les tristeses de la vida per a anegar-les en el vi de la copa de Rabelais? En aquestes típiques i gracioses placetes de llogaret comarcà i, encara més, en aquests camps dels aplecs tradicionals on tot hi és llum i ressonància i bravada vital, l'esclat de la sardana s'hi magnifica joiosament i el cant de les tenores fa penetrar ben bé el sentit musical de l'agre de la terra. Allí les sardanes vibren com a sardanes i no com a diletantismes simfònics o marxes de clica. Allí els balladors, portats per l'embriaguesa de l'aire lliure i l'optimisme de l'ambient circumdant, prenen aquell toc d'engrescament que els mou a treballar la dansa com si fos una obra de gran estilització artística. I això, pel nostre veure, va bé, perquè resulta més animat. Sobre la manera de ballar les sardanes —i perdoneu aquest ficament de cullerada profana— discrepem dels que opinen que és preferible el "passejat" al "saltironat" perquè la sardana no perdi la seva formalitat de litúrgia o la seva categoria de dansa clàssica i divinal. La infiltració del greu i el

metafísic en la sardana risca, de donar-li l'aspecte de cosa fora de lloc. Totes les danses, tan les antigues com les d'avui, —i la sardana és una dansa com una altra de les que intervingui el poble, una dansa natural i noble, amb una major riquesa d'element simbòlic, això sí—; totes les danses, diem, vénen originades per un estat d'alegria interior anímica, que es resol per la vivacitat de moviments múltiples i harmoniosos del cos de la persona afectada. Aqueix estat d'alegria o de content, es podrà exterioritzar amb les cames o amb els braços o amb altres parts nobles del cos humà, però sempre serà una cosa moguda, animada. La seriositat i l'hieratisme en la dansa, només la podien tenir els egipcis de l'època dels Faraons perquè eren un poble funeral, que és tot el contrari del que sempre ha estat i és el poble empordanès, pare i padri de la sardana. I consti que no advoquem pas per les grimaces i recoquillaments de cames que converteixen la sardana en un ball de Sant Vito; però ens sembla que un repunteig una mica picat, net i bonic, és més sanítós —espiritualment— fins per la mateixa sardana que, si hi perd aquell aire de ritu de catecúmens que de vegades prenen, hi guanya en graciositat.

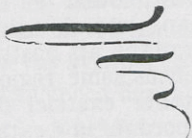
Tornem al paisatge. Celebràvem les sardanes de les places de poblet i dels camps d'aplec, tant com per elles, en sí, per les gotes de pintoresc que en aqueixos ambients les substantiva i les colora. Però encara aqueixes sardanes camperoles deixen veure un poc, si voleu, la màcula positivista, prosaica, d'art que per a reixir refistoladament, necessita la sentor del terròs i el picant de les botifarres. Les sardanes més pures, més infoses en la naturalea ambient, més preses i espiritualitzades per l'ànima augusta i serena del paisatge, fóren unes que en vàrem sentir a Sant Pere de Roda el dia de la Mare de Déu d'Agost de l'any catorze. Aquells dies al Monestir no hi havia ningú: les festes majors dels pobles i viles del plà havien retingut als costellaires, als gatzaristes, a tots aquells individus que es troben invariablement per aqueixos llocs d'aforada per a trencar-nos les oracions contemplatives. Ens hauríem pogut, com aquell qui diu ficar-nos a la butxaca la venerable ruina i endur-nos-la impunement. La soledat hi era enorme; la quietut imponent. Des

de dalt del castellet de Sant Salvador, on hi havíem pujat al caure la tarda, encaballats sobre l'espina dorsal d'aquella península que estrebant-se en Palau Sabardera i el Port de la Selva s'arranca mar endins fins a clavar la proa monstruosa del Cap de Creu, debatiem atabaladament les preocupacions que en nosaltres duíem respecte la guerra que acabava d'esclatar i en reportàvem la visió fresca d'aquells trens de mobilitzats francesos que, des de Barcelona, es dirigien a la ratlla de combat per a formar la matèria amb la qual el pagerol de Ribesaltes havia de pastar la gran victòria de la Marne. Sobre nostre, la gran volta del cel semblava abaixar-se per aplanar-nos la testa; dessota, el mar de blau de seda i el tapis ocre i verd de l'Empordà que el Fluvià i el Muga travessaven de ponent a llevant en dues serpentes llustroses, i la fresca sedant i el daurat vell del sol de crepuscle, tot regalava sensació de bellesa, de unitat i de pau. I nosaltres, bocagros, fins sorollàvem la guerra!

I de sobte, allò: aquells sons, aquella música que ens pujava fins allà dalt barrejada amb el salobre de l'aire, aquelles harmonies llunyanes però tan clares que les compreníem fins en els matisos més delicats. Només una cosa com aquella podia, en aquells instants, aturar en sec la nostra descordada xerramenca i fer-nos posar de peus, com estaques plantades en la silueta de la muntanya, per a absorbir amb tots els sentits badat, el cor fet una esponja. Allò era una sardana que tots la sabíem de cor, perquè amb ella un gran poeta i un gran músic ens havien ensenyat a comprendre l'Empordà, el nostre pare immortal. La tocaven a la Vila de Roses en les ballades de la festa major, però per a nosaltres sortia de les ones del mar, dels camps i de les vinyes i dels campanars dels pobles de la plana, i ens arribava purificada de tot greix vulgar per a retornar-nos a la devota admiració d'aquesta terra nostra que, en aquells moments, se'ns ofería en cos i ànima, en síntesi de bellesa. Per la força sentimental d'aquella música que bevíem, la il·lusió es feia corpòrea, la cançó agafava veritat. I sense veure-ho, ho vèiem: emergint mig cos d'en mig les aigües del golf, serpejant els braços nusos i fent la rateta amb els ulls, la sirena deia: "Pastor, me'n fas neguit!"; i el pastor,

tot baixant de Recasens amb un brot de romaní a l'orella i tot adobant-se la pell de les calces, deia allò altre de: "Me'n fas neguit sirena!". I com que la sirena grega no és tan fadosa com l'ondina del Rhin que es va deixar pescar per un maligne anacoreta de la riba, i com que el pastor del Pirineu no és precaucionista com l'Ulises que es feia lligar al pal major de la nau per a evitar la temptació, aviat es van trobar i el neguit de l'una es va fondre bonament amb el neguit de l'altre. I les tenores del vent varen tocar un himne nupcial. I bé, d'aqueixos neguits, què volíeu que en sortís sinó una cosa tan ben trobada com el pla de l'Empordà que té la fixesa, la sorruderia i el sentit pràctic de la muntanya i, al mateix temps, i en íntim barreig, la mobilitat, la finor, el llunatisme i la gràcia femella de la mar salada? Aquesta "cosa", doncs, expliqueu-vos-la a través dels versos d'En Maragall i de la música d'En Morera, és a dir: en la sardana que tot Catalunya ha cantat en honra i glòria del nostre xiroi país; deixeu que la sardana esclati en el sorral com una rosa roja de la sang del sol, en l'hora que aquest s'escola sobre tots els relleus en una agonia teatral i màgica, i que el pòllen de la flor es remonti espai amunt perquè s'impregni i es subtilitzi i es sublimi de l'ànima del paisatge. I copseu-ho tot d'un plegat —perfum i miratge, sardana i Empordà— des de dalt de tot de la muntanya de Roda. Si teniu el cor a punt, sobretot, si sou empordanès, haureu de sentir una de les més inefables emocions que pogueu sentir mai de la vida. Com aquella nostra...

QUIQUET

La sardana ens és necessària

L'àrea mediterrània està poblada per una mena de gent que, segons diuen i constatem, es caracteritza per un individualisme considerable. Madariaga (Espanya Contemporània) afirma que la quinta essència de *l'espanyol* és el *separatisme*.

I aquest separatisme, aquest individualisme, arriba a tal punt entre nosaltres que molt sovint no es detura a la regió, ni tan sols a la família, va més enllà encara, per acabar amb allò de primer jo, segon jo i tercer jo.

¿Serà necessari insistir en què tal mentalitat ens ha portat al llarg de la història a la nostra ruïna com a poble?

Gaziol ens diu: "Ningú pot negar que Catalunya té ànima, però és una ànima en pena". I ell també insisteix sobre la nostra idea: "Mai com a poble hem sabut on anàvem perquè cada qual ha volgut anar per la seva".

I, em demano jo? què hi vé a fer en la nostra època de socialització, de grans agrupacions polítiques i econòmiques, de Mercat Comú, aquesta nostra manera d'ésser, que, en el millor dels casos, ja no és més que una antigalla?

Sortosament, i contra tota lògica, tenim com a patrimoni exclusiu, una dansa, *la Sardana*, que és l'antítesi del nostre individualisme mediterrani; una dansa de *germanor* i de *disciplina col·lectiva*, que accepta un *cap de colla*; en definitiva, una dansa que frena la nostra exagerada personalitat.

I és, sobretot en aquest sentit —reacció contra el defecte essencial del nostre caràcter i adaptació a les exigències de la vida moderna— que la sardana val la pena d'ésser fomentada.

Es un mitjà d'educació del nostre caràcter, amb l'avençatge de formar part del nostre patrimoni de costums tradicionals.

A l'acabar, vull testimoniar el meu afecte, la meua admiració a aquells dansaires abnegats que es dediquen a ensenyar a ballar la Sardana als nostres petits. Els demano que per sobre el seu entusiasme regionalista comprenquin que realitzen un vertader exercici d'educació, perquè la sardana no sols és empordanesa i catalana sinó, i sobretot, escola de germanor i disciplina, virtut de les que estem tan faltats.

ENRIC COMAS i GIPULO

En la mort de Josep Domingo Pujol

*Figuerenc, bon amic de la sardana!
Figuerenc, bon figuerenc de sòca-arrèl
Forjat entre bufets de tramuntana,
fores, de la maldat, astre rebel.*

Joan Desclot! Amic! Vas viure massa.
Ja ningú no es recorda del teu pas.
Has estat dels darrers d'aquella raça
d'homes de seny, occits per un fracàs.
Tothom et coneixia perquè et vèien
a tot arreu, mentre lluia el sol.
prò et clissaven només i s'en distreien
deixan-te amb les facècies ben bé sol.
Passaves ignorat. Au voladissa
que no s'atura mai ni sap on va;
que salta des de l'arbre a la bardissa
i no té ansia tan sols per a xisclar.
Vivies d'esma. Les hores no comptaven
i els mesos i els anys t'eren iguals.
Els aldarulls davant teu s'acumulaven
prò tu els trobaves erts, del tot normals.
Res de tot l'existent no et commovia
perquè no creies en la redempció
d'un món masell fet de dolenteria,
d'envejies i de vicis i ambició.
Quaranta anys d'ostracisme voluntari,
són massa anys per retenir un record.
Tu et vares tancar al teu santuari
i quaranta anys vas avençar ta mort.
Joan Desclot! En l'època daurada,
aquella de la teva joventut,
eres l'arbre que daves més fruitada.
Fruitada d'amor sà i de fortitud

Tes idees guiaven tot un poble,
perquè eren clares, precises i d'amor
i eixien d'un cervell tan pur i noble
forjat a la fornal de FRUCTIDOR!
I eres tan humil, que no volies
—perquè et creies de tots el més petit,—
que ningú sabés que allò tu ho escrivies
i ho signaves amb un nom sense sentit.
Vint anys de lluites i d'idees clares,
que ningú sabé mai aprofitar...
I en veure't incomprès, et resignares
i a dintre d'una clova et vas tancar.
Seguies vivint, fent de papallona,
flairant l'aire i saltant de flor en flor...
Va passar el temps... i com que mai perdona
un jorn d'hivern va fer enmudir el teu cor.
De tot quant tu has escrit no en queda rastre.
I si en queda, ben pocs saben que és teu...
però els amics sabem que eres un astre
dels que sols lluen per voler de Déu.
Reposa en pau, que prou que t'ho mereixes.
Per fi has trobat la calma i el repós.
Viuràs en aquell món que no hi ha reixes.
En aquell que volies per a tots!

P. TEIXIDOR ELIAS

*(Escrita l'endemà del jorn del seu
traspàs, 12 de gener de 1968).*

Una suggerència

Aquest VII Aplec de la Sardana, aquest Aplec de l'Empordà, que enguany celebrarem el proper 19 de maig, ens dóna favorable oportunitat per dir-vos ço que la lectura del "Missatge al món de la Sardana" que enguany fou encomenat al gran Mestre Pau Casals, ens ha vingut a dir.

"La sardana, passant de l'Empordà a tot Catalunya, ha deixat d'ésser un element més del nostre folklore, per esdevenir una dansa nacional, consubstancial ja amb la vida del nostre poble".

Llegint i rellegant aquest passatge, ens cal recordar que Figueres, cap i casal de l'Empordà, i el nostre Foment de la Sardana Pep Ventura, que anyalment dúu amb respecte i fervorós record, una corona de ilorer al lloc on reposen les despulles de Pep Ventura, té assenyalat un deure: el d'erigir el Monument a Pep Ventura i a la Sardana.

La llista de subscripció va en augment, el projecte ha estat fet, el lloc d'emplaçament, és escollit: gairebé podem dir, ja es treballa per convertir en realitat, breument, el Monument; l'homenatge que es mereix Pep Ventura i la Sardana.

Perquè doncs no s'escolliria la gran diada que serà per tots nosaltres aquella de la inauguració del Monument, per nomenar Figueres, —jo no diré Ciutat-Pubilla, però si, Ciutat—... —tindreu favorable oportunitat de posar-hi el nom que millor convingui, vosaltres, els amics de l'Obra del Ballet Popular, i, d'acord amb ells, vosaltres totes les Ciutats-Pubilles, fins avui així proclamades.

Una vertadera demostració de germanor, i, tal vegada de justícia, crec podrà ésser aquella diada, que servirà per homenatjar tal com es mereix la nostra sardana, la gran figura del "creador" de la mateixa, Pep Ventura, i la nostra ciutat, Figueres, cap i casal de l'Empordà, i d'on recordant ço dit per Mestre Pau Casals, "La sardana, passant de l'Empordà a tot Catalunya, ha deixat d'ésser un element més del nostre folklore"...

Si tots vosaltres amics hi esteu d'acord, posem mans a l'obra. Procurem, uns i altres, "donant-nos les mans", fer sia realitat la inauguració del Monument, i aquell dia sia d'homenatge ben merescut per la nostra ciutat, Figueres.

JOAN SUTRA VIÑAS

(De l'emissió "L'HORA DE CATALUNYA",
de Ràdio Popular de Figueres)

El "Dia Universal de la Sardana"

Tot el món, estimats oients, celebra avui, en aquest bell diumenge d'Abril, el "Dia Universal de la Sardana". Arreu de Catalunya, les cobles fan vibrar d'entusiasme i devoció a tots els sardanistes, que formen la gran rotllana de germanor. També, al Rosselló. I a València, Mallorca, Madrid, Mèxic, París... I, fins i tot, a Nova York, Avui és, ja ho hem dit, el "Dia Universal de la Sardana". Perquè la sardana ja és una cosa universal. La nostra dansa, la més bella de totes les danses que es fan i es desfan, és coneguda, admirada y estimada pertot arreu. No fa gaires setmanes, precisament, a Zúric, la bellíssima ciutat helvètica, va tenir lloc un gran aplec de sardanes. Un aplec, o més ben dit, una audició, a la plaça més important de l'esmentada capital suïssa, que va merèixer les més fervoroses atencions per part de les cadenes de televisió més prestigioses del Vell Continent. Aquesta audició fou donada per la cobla "Maravella", de Caldes de Malavella; una cobla que, tot sovint, fa escoltar el cant de la tenora —aquest encisador cant de la tenora!— a gents de països llunyans, d'un caràcter i d'uns costums molt diferents dels nostres, però que, com nosaltres, tenen en llurs cors encesa la flama de la pau, de l'amor fratern.

Els orígens de la sardana, d'una manera precisa, encara ningú no ha pogut fixar-los. Homer, en un passatge de la "Iliada", parla d'una dansa "ballada en anella per jovincels i donzelles agafats de les mans". Això, cars amics, ha fet suposar per alguns que la nostra dansa nacional és originària de la Grècia antiga. D'altra banda, però, no manca qui li atribueix una base llegendària ben remota. I, en conseqüència, fa retrotaure l'ús d'aquest nostre ball reposat i greu als

temps dels monuments megalítics. Es a dir, quan els homes adoraven el Sol.

La gran difusió i popularitat de la sardana arreu de les terres catalanes, és, sens dubte de cap mena, un resultat més del renaixement de l'esperit català durant la passada centúria. La sardana era, en principi, una dansa local del nostre Empordà i la Selva. I així fou fins a les darreries del segle XIX i començaments de l'actual, temps en què va anar estenent-se per totes les contrades del país, fins arribar a ésser considerada unànimement com la dansa catalana per excel·lència.

A Figueres, per les Fires i Festes de la Santa Creu de l'any 1850, fou anunciat un ball públic a la plaça, on es varen ballar les anomenades "sardanes llargues". O sigui, les sardanes del mestre Pep Ventura. Deu anys més tard, la regina Isabel II visitava Montserrat, on li fou ofert un recital de sardanes per la cobla de l'"Avi Pep". De l'any 1860 al 1865, les sardanes figuraven sovint en els concerts de Clavè. Després, les cobles de Figueres i de Castellò d'Empúries, donaren diverses audicions a la Ciutat Comtal, cap i casal de Catalunya, desvellant l'afecció dels barcelonins per la dansa més bella. De mica en mica, la sardana anà guanyant terreny i adeptes. I tot això, com tots vosaltres ja sabeu, gràcies a l'extraordinària obra portada a cap pel nostre Pep Ventura, el qual donà a la sardana una veritable categoria artística, reformant la cobla i creant la "sardana llarga".

Hom ha dit que si no hagués estat pel geni d'en "Pep de la Tenora", és molt possible que la sardana avui ja no existiria. I això, estimats oients d'aquesta hora catalana, empordanesa i pirinenca diària de "Ràdio Popular", és ben cert. Tot el que ara és la sardana ho devem, sens dubte, a aquell empordanès que va nèixer al cor de la terra de Maria Santíssima; a aquell empordanès que mereix un monument a la "seva" ciutat de Figueres... i que, segons sembla, no trigarà pas gaire temps a tenir-lo.

Enguany, la sardana ja és universal. I, per això, repetim, avui celebrem el "Dia Universal de la Sardana". La dansa nascuda a l'Empordà —perquè així ho hem de dir—, s'ha escampat arreu del món. Tothom la coneix, tothom

l'estima... i Déu vulgui que un dia tothom la balli. Perquè, aleshores, amb les mans unides i els cors també, s'acabarien les baralles entre els homes per sempre més...

Maria Angels Vayreda, la nostra inspirada poetessa, en uns versos molt bonics, la canta així:

Ets la llum,
ets el color,
ets el ritme,
ets la tendresa,
ets el poble,
ets la cançó,
ets la joia,
ets la sorpresa,
ets el record,
ets el blat,
ets la collita
i, encesa,
rodes sens cansar-te mai
perquè ets passat i promesa''.

EMILI CASADEMONT i COMAS

Excursió a l'APLEC DE CALELLA

DIA 9 DE JUNY DEL 1968

Preu del viatge: Socis 100 pessetes
No socis 120 »

Direcció Tècnica:

VIATGES COSTA BRAVA - FIGUERES

Inscripcions i reserves:

VIATGES COSTA BRAVA

Telèfon 24 25 01

FOMENT DE LA SARDANA PEP VENTURA

Telèfon 24 29 34

Fins a l'any vinent!

Al cloure aquest Butlletí-Programa, farem constatar uns mots d'agraïment que adrecem a tots els que ens han ajudat a portar a terme aquesta magna concentració sardanista que tant de prestigi dóna a la nostra ciutat, capdavantera del sardanisme.

Gràcies als col·laboradors literaris, que amb llurs escrits donen categoria a aquest Butlletí, autèntic herald d'aquesta gaia festa; gràcies a l'Excm. Ajuntament que amb el seu Patrocini moral i material ens dóna l'embranchida per a superar qualsevol dificultat que en tota organització sorgeix; gràcies a les Entitats i particulars, industrials i comerços que directament han col·laborat, remarcant el gest altruïsta de les Juntes Directives de les Societats Casino Menestral Figuerenc i Coral "Erato", al cedir llurs pistes de ball a profit de l'Aplec.

A tots els sardanistes que acudint a la nostra cita i que amb llur presència donen relleu a l'Aplec, també els donem les gràcies, bo i desitjant que s'emportin un grat record d'aquest jorn saturat d'alegria i germanor.

Els diem per a donar-los el nostre millor comiat: Fins l'any vinent!

NOTES i ADVERTIMENTS

INFORMACIO. Per mitjà d'una xarxa d'altaveus radiofònics connectats en la tribuna de l'organització, es donaran les informacions addients al bon desenvolupament de la festa i també les notes d'interès del públic.

PRO-MONUMENT A PEP VENTURA. A la tribuna de l'organització s'acceptaran donatius destinats a l'erecció del Monument.

BUTLLETI-PROGRAMA. Els interessats en l'adquisició d'aquest Butlletí-Programa, podran fer-ho en la tribuna de l'organització, al preu de 50 pessetes.

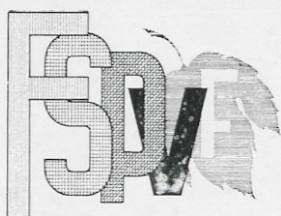
VEHICLES. Els cotxes hauran d'aparcar en els llocs assenyalats per la Guàrdia Municipal. També els bicicles motoritzats o no, ho faran en els espais assenyalats per a ells.

INSTAL·LACIONS DE VENDES. Per a fer instal·lacions de venda dintre el recinte del Parc Bosc és precís obtenir l'autorització del Foment de la Sardana Pep Ventura.

PREVISIONS. En cas de pluja o mal temps, les Cobles seran reparades entre les Societat Coral "Erato" i Casino Menestral Figuerenc, galantment cedides per Ilurs Juntes Directives.

Dipòsit legal: GE. 185 - 1964

Imprès "Arts Gràfiques Trayter",
de Francesc Casas i Sans
Carrer Sant Vicens, 15 - Figueres

JE CATALUNYA. BIBL. DE FIGUERES

1303776157